

////////////////////////////////////

EVALUATIE BEURZEN VAKMANSCHAP

**Neerslag van de belangrijkste
bevindingen uit het evaluatietraject
van het reglement 'beurzen voor het
doorgeven van vakmanschap in een
meester-leerling traject'
23.07.2020**

////////////////////////////////////

INHOUD

1 Situering..... 3

1.1 situering reglement 3

1.2 situering evaluatie 4

1.2.1 Aanleiding 4

1.2.2 Wat 4

1.2.3 Hoe 4

2 bevindingen..... 7

2.1 communicatie oproepen 7

2.2 respons op de oproep 8

2.2.1 Aantal aanvragers en regionale spreiding 8

2.2.2 Thematische opdeling van de aanvragen 8

2.3 procedure 9

2.3.1 Dossierindiening 9

2.3.2 Dossierbeoordeling 10

2.3.3 Duurtijd van de trajecten en vervolgentrajecten 12

2.3.4 Hoogte van het toegekende bedrag 13

2.3.5 Uitbetaling 13

2.3.6 Stopzetting trajecten 14

2.4 kwaliteit van de gesubsidieerde trajecten, communicatie en kennisdeling 14

2.4.1 Relatie tussen meester en leerling 14

2.4.2 Innovatie en duurzaamheid 16

2.4.3 Een waaier aan vormen van kennisoverdracht 16

2.4.4 Duurzame borging 17

2.4.5 Rol van de begeleidende organisaties 17

2.4.6 Kennisdeling en onderling contact 18

2.4.7 Communiceren over/zichtbaarheid geven aan de trajecten 18

2.5 zakelijke aspecten 19

3 Algemene conclusie..... 22

////////////////////////////////////

1 SITUERING

1.1 SITUERING REGLEMENT

Het reglement 'Beurzen voor het doorgeven van vakmanschap in een meester-leerling-traject' voorziet in de mogelijkheid om beurzen toe te kennen voor het doorgeven van vakmanschap in meester-leerling-trajecten. De beurzen passen binnen het beleid rond immaterieel erfgoed: ook niet-tastbaar erfgoed dat in hoofden en handen van mensen zit is immers erg waardevol, maar ook kwetsbaar. Ze passen ook in de profilering van Vlaanderen als regio van baanbrekend vakmanschap. Meesters en makers zijn in onze contreien al eeuwen gedreven door technische kennis en kunde. Het is belangrijk om dit vakmanschap door te geven aan volgende generaties.

Het reglement kwam er in 2018. Met dit experimenteel reglement ging Vlaanderen aan de slag met de vaststellingen en aanbevelingen uit het rapport 'Virtuoos Vlaanderen'. Dit initiatief van Tapis Plein vzw (nu *Werkplaats Immaterieel Erfgoed vzw*) ism partners uit het erfgoedveld (2010-2014), onderzocht de meerwaarde van een *Living Human Treasures* (LHT)-programma op maat van Vlaanderen. LHT, gelanceerd door UNESCO in 1993, staat voor de erkenning van vakmanschap, de ondersteuning van individuele talenten en de overdracht van kennis en vaardigheden verbonden aan dit vakmanschap.

Het doorgeven van vakmanschap is een voorwaarde om het levend te houden. Maar vaak gaat het om intensieve en tijdrovende processen. Deze beurzen geven vakmensen ruimte en adem om zich gedurende een aantal maanden tot twee jaar intensief te wijden aan het doorgeven/verwerven van vakmanschap.

De beurs kan worden aangevraagd door een partnerschap van een meester en één of meerdere leerlingen die samen de aanvraag doen voor een gezamenlijk traject. Zowel de meester als de leerling(en) kunnen ieder een stuk van de beurs krijgen. Het bedrag van de beurs per traject bedraagt maximaal 2.000 euro per maand en het traject duurt maximaal 24 maanden. Per traject kan dus maximaal 48.000 euro worden toegekend. Meester en leerling(en) bepalen in de aanvraag zelf de onderlinge verdeling van het bedrag.

Vakmanschap wordt heel breed bekeken en gaat verder dan de klassieke 'erfgoedberoepen' (smeden, mandenvlechten etc). Het reglement is cultuurbreed opgezet en de twee voorbije rondes tonen aan dat die brede opzet voluit wordt benut, met toegekende beurzen voor bv edelsmeedkunst en borduren, maar ook voor het doorgeven van theater-dans- of circustechnieken, het maken van muziekinstrumenten zoals draailieren of hakkeborden, vakmanschap rond eten en drinken met bierbrouwen en likeurstoken, tot zelfs tatoeages zetten of het leren werken met Brabantse trekpaarden. Een belangrijke groep vormen de trajecten rond het instandhouden van ons onroerend erfgoed en onze cultuurgoederen (bv glasramen, handschriften of vakwerkbouw restaureren).

////////////////////////////////////

In 2018 en 2019 konden meesters en leerlingen een aanvraag indienen. De eerste indienronde was op 15 september 2018: er werden 107 aanvragen ingediend. 27 trajecten (78 begunstigden) werden gehonoreerd voor een bedrag van 1.000.0000 euro.

In 2019 volgde een tweede indienronde: op 15 maart 2019 werden er 84 aanvragen ingediend. Daarvan werden 35 aanvragen gehonoreerd (97 begunstigden) voor een bedrag van 1.150.000 euro.

1.2 SITUERING EVALUATIE

1.2.1 Aanleiding

In de beleidsnota Cultuur kondigt de minister de evaluatie van de beurzen vakmanschap aan: *“De vele voorbije aanvragen via het experimenteel reglement voor het doorgeven van vakmanschap met wortels in traditie en immaterieel erfgoed binnen een ‘meester-leerling’-lertraject tonen aan dat er in Vlaanderen veel gepassioneerde Vlaamse ‘meesters’ zijn die hun kennis, innovatie en creatief ondernemerschap willen doorgeven. Ik geef aan de administratie de opdracht om deze subsidie lijn te evalueren i.s.m. Cultuurloket en andere partners. ...”*

Op basis van deze vraag maakte de administratie in de periode september 2019-juni 2020 werk van de evaluatie.

1.2.2 Wat

De volgende zaken werden tijdens de evaluatie onderzocht:

- communicatie oproepen
- respons op de oproep
- procedure
- kwaliteit van de gesubsidieerde trajecten, kennisdeling en communicatie
- zakelijke aspecten

1.2.3 Hoe

Het evaluatietraject bestond enerzijds uit plaatsbezoeken aan lopende meester-leerling-trajecten, en anderzijds uit gesprekken met diverse stakeholders.

Plaatsbezoeken

Met 18 plaatsbezoeken werd 28% van de lopende trajecten bezocht.

Om een zo representatief mogelijk beeld te krijgen, werd bij de keuze rekening gehouden met onderstaande criteria:

- regionale spreiding

Overleg en uitwisseling met diverse stakeholders

Vanaf de start van het reglement werden met een aantal stakeholders permanent uitgewisseld. Tussen september 2019 en juni 2020 werden met deze stakeholders aanvullend ook een aantal specifieke evaluatievergaderingen georganiseerd

- De voortgang van trajecten werd permanent gevolgd via sociale media
- **Cultuurloket:** sinds de start van het reglement is er een nauwe samenwerking, omdat de beurzen op zakelijk vlak een impact hebben op de aanvragers (combinatie met werkloosheidsuitkeringen, pensioenen, etc). Met Cultuurloket vond op 4/2/2020 overleg plaats in het kader van de evaluatie, naast het overleg dat frequent ook informeel plaatsvindt.
- met de **juryleden** die de dossiers 2018 en 2019 beoordeelden werd op 2/3/2020 een evaluatievergadering georganiseerd
- Er waren gesprekken met collega's van de juridische dienst, collega's verantwoordelijk voor de beurzen binnen het kunstendecreet, collega's betrokken bij het jeugdbeleid
- Binnen de **erfgoedsector**
 - o Gesprekken met WIE (werkplaats immaterieel cultureel erfgoed) van bij de start van het reglement
 - o Dr. Jacqueline Van Leeuwen (Faro) op 15/4/2020
 - o Het domeinnetwerk Immaterieel Erfgoed op 3/6/2020
 - o De Adviescommissie Cultureel Erfgoed (ACCE) op 8/6/2020
- Met het Vlaams overheidsagentschap rond levenslang leren voor iedereen (**AHOVOKS**) op 24/4/2020 in het kader van de Beroeps Kwalificatie Structuur en in hoeverre samenwerking nuttig zou kunnen zijn
- met **VDAB en RVA** was er informatie uitwisseling in functie van concrete dossiers waar een beurs gecombineerd werd met een werkloosheidsuitkering
- **Internationale** uitwisseling en benchmarking:
 - o in september 2019 stelde Faro de beurzen voor tijdens een uitwisseling met Marokko rond vakmanschap
 - o Faro nam de beurzen vakmanschap mee in het rapport van de OMC-groep over *skills and knowledge transfer*: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e38e8bb3-867b-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-98656174> (met op pagina 121 het traject van de beurzen voor vakmanschap als goed voorbeeld)
 - o op 30/5/2020 was er een webinar georganiseerd vanuit Québec rond *Living Human Treasures* – systemen over de hele wereld: het departement kreeg de kans om de beurzen vakmanschap wereldwijd voor te stellen, als een *good practice*, naast andere praktijken uit Japan, Frankrijk, Québec, de VS, Chili en Burkina Faso. Het was daarbij interessant om de eigen ervaringen in Vlaanderen af te toetsen aan systemen uit andere werelddelen en landen.

2 BEVINDINGEN

2.1 COMMUNICATIE OPROEPEN

Vaststellingen

De oproep werd gelanceerd in Bokrijk in mei 2018 en vervolgens heel breed gecommuniceerd. Die brede communicatie gebeurde zowel in 2018 als 2019. Naast de eigen kanalen van CJM (nieuwsbrieven erfgoed en kunsten) werd de oproep ook opgenomen in de communicatie (nieuwsbrieven, sociale media etc) van een hele reeks andere actoren zoals:

- erfgoedsector (begeleidende organisaties), Faro, Werkplaats Immaterieel Erfgoed, erfgoedcellen
- kunsten: Kunstenpunt.
- andere entiteiten van de Vlaamse overheid : Agentschap Onroerend Erfgoed en VLAIO,
- organisaties met een gelijkaardige of verwante doelgroep: Handmade In Brugge, Vaklab Bokrijk, Koning Boudewijnstichting omwille van de Sofina beurzen voor erfgoedberoepen, FOD Economie omwille van het ambachtenregister, etc).
- onderwijs: hoger onderwijs zoals restauratieopleidingen, Deeltijds Kunstonderwijs

Een aantal organisaties uit de erfgoedsector hebben proactief ingezet op communicatie van het nieuwe reglement en organiseerden in samenwerking met het departement zelf infosessies voor hun doelgroep. Zo waren er sessies in Bokrijk, georganiseerd door Vaklab, en in Aalst, georganiseerd door Erfgoedcel Denderland. Op een overleg met de erfgoedsector toonden ook andere erfgoedcellen interesse in de organisatie van zo'n infosessies. In het geval van de regio Denderland heeft dat immers duidelijk zijn vruchten afgeworpen qua aantal aanvragen.

Conclusie

Brede communicatie heeft duidelijk gewerkt: meesters en leerlingen gaven alvast aan via heel diverse kanalen van de beurzen gehoord te hebben – op die manier bereikte het departement duidelijk een groep mensen die nog niet werd bereikt.

Voorstellen

- Blijven inzetten op brede communicatie om een zo breed en veelzijdig mogelijke respons op en invulling van de oproep te krijgen
- Samen met de erfgoedcellen en het ICE-domeinnetwerk onderzoeken of een soort 'road show' van infosessies kan opgezet worden, om vanuit heel Vlaanderen een gelijkaardige dynamiek te krijgen
- Onderzoeken of het departement een inspiratiesessie kan organiseren voorafgaand aan een volgende oproep, waarbij succesvolle aanvragers komen getuigen over hun traject

2.2 RESPONS OP DE OPROEP

2.2.1 Aantal aanvragers en regionale spreiding

Vaststellingen

Beide indieningsrondes kenden een zeer grote respons: 107 aanvragen in 2018 en 84 aanvragen in 2019, samen goed voor 191 aanvragen, met in totaal 512 meesters en leerlingen.

Ook ontvingen we sinds het afsluiten van de vorige oproep (15 maart 2019) nog een vijftigtal mails van meesters en leerlingen die interesse tonen voor een eventuele volgende oproep.

preiding over Vlaanderen:

<u>Regio</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>Totaal %</u>
Antwerpen	17	16	17
Limburg	13	7	11
Oost-Vlaanderen	33	24	30
Vlaams-Brabant	13	12	13
West-Vlaanderen	18	13	16
Brussel	6	5	6
Wallonië /Buitenland	7	7	7

Conclusie

De geografische opdeling moet evenwel met de nodige nuance worden bekeken. In elk traject zijn meerdere partners betrokken (een meester met één of meerdere leerlingen). Zij wonen niet altijd in dezelfde regio. De opdeling is gebeurd op basis van de officiële verblijfplaats van de meester, het is echter mogelijk dat het traject, of een deel van het traject, elders plaatsvindt. In elk geval toont de opdeling dat er een mooie spreiding is over heel Vlaanderen. Het hoogst aantal aanvragen komt uit Oost-Vlaanderen. Dat heeft allicht te maken met het feit dat de Erfgoedcel Denderland heel actief was in het sensibiliseren van aanvragers, zij hebben ook een infosessie opgezet en actief mensen begeleid.

Voorstellen

Samenwerken met regionale partners (bv erfgoedcellen) om infosessies op te zetten in de verschillende regio's/provincies om de beurzen maximaal in heel Vlaanderen bekend te maken (zie ook 2.1)

2.2.2 Thematische opdeling van de aanvragen

Vaststellingen

De 191 aanvragen uit de beide rondes tonen een heel brede invulling van het begrip 'vakmanschap'. Omdat het vaak om mengvormen gaat, bv tussen 'muziekcultuur' en 'ambachten' in het geval van instrumentenbouw, of tussen 'natuur en universum' en 'ambachten' in het geval van eten en drinken, is een strikte thematische opdeling niet evident, .. Ook zitten er vaak buitenbeentjes tussen die moeilijk in één van de categorieën zijn thuis te brengen (tatoeages zetten). In elk geval toont de opdeling een grote thematische diversiteit. Sterk aanwezig zijn de ambachten met 136 aanvragen. Hierin zijn de toegepaste kunsten als mode, edelsmeden, juweelmaken, enz. meegerekend. 20 aanvragen gaan over 'natuur en

een 'google drive document' waarin ze aangaven wie welk traject begeleidde. Het principe van '1 aanvraag = 1 begeleider' stond daarbij centraal.

Bij het lanceren van de oproep in 2018 kwamen er een aantal vragen binnen van meesters of leerlingen die moeilijk een partner vonden – anderzijds toonde het groot aantal ingediende dossiers dat veel mensen toch de weg naar elkaar hebben gevonden. De begeleidende organisaties speelden daar soms ook een rol als 'matchmaker'. Er kan eventueel wel nog meer worden ingezet op het verbinden van mensen en vooral dan op het aftoetsen of de samenwerking duurzaam zal kunnen verlopen bv door het expliciteren van onderlinge verwachtingen ten aanzien van het traject.

Conclusie

De procedure werd algemeen als niet te complex ervaren door de aanvragers al bleek voor een aantal de ondersteuning door sectororganisaties wel een grote meerwaarde te bieden. Dit valt ook af te leiden uit de kwaliteit van de dossiers. Soms liep het mis tussen meester en leerling in het project, of wisten leerlingen niet altijd een gepaste meester te vinden of vice versa, vraag is of dit proces nog verder gefaciliteerd kan worden.

Voorstellen

- de rol van begeleidende organisaties nog sterker in de kijker zetten op de website, in de handleiding en andere communicatiekanalen;
- Blijvend inzetten op taakverdeling, afstemming onder begeleidende organisaties;
- Voor indieners een helder overzicht voorzien in de handleiding, temeer aangezien er met Craftspunt een organisatie is bijgekomen;
- Onderzoeken of een digitaal ontmoetingsplatform ('meester zoekt leerling' en omgekeerd) een meerwaarde kan zijn
- De vragen in het aanvraagformulier screenen op helderheid

2.3.2 Dossierbeoordeling

Vaststellingen

Er werd gewerkt met een interne ambtelijke jury (medewerkers van CJM met een complementaire achtergrond in erfgoed en kunsten en van het agentschap Onroerend Erfgoed). De keuze voor interne juryleden had te maken met verschillende factoren:

- Aangezien vakmanschap heel breed wordt geïnterpreteerd en de aanvragen dan ook op heel veel verschillende thema's betrekking hebben, is het moeilijk om een jury met externe experts samen te stellen met expertise over alle thema's heen;
- Experts uit de erfgoedsector waren vaak betrokken als begeleiders bij de opmaak van de dossiers waardoor zij niet als neutrale beoordelaars in een jury konden zetelen;
- De aanvragen moesten op erg korte termijn worden beoordeeld, waardoor het werken met externe juryleden onhaalbaar bleek.

Omwille van het hoog aantal dossiers en de erg korte termijnen, werd per dossier een voorbereidende insteek gemaakt door twee juryleden – wanneer de twee scores sterk uiteenlopend waren, werd het dossier besproken met de volledige jury.

Voorstellen

- Werken met een voorselectie: bv via een 'one-pager', waarbij een aantal aanvragers worden geselecteerd, die dan een volledig dossier kunnen uitwerken. Voordeel is dat de jury slechts een beperkt aantal dossiers dient te lezen en dat trajecten die niet worden goedgekeurd op basis van hun one-pager, veel sneller een beslissing krijgen. Ook hoeven dan geen honderden mensen aan een dossier te werken dat weinig slaagkansen heeft.
- En/of werken met een 'pitch' waarbij meester en leerling samen hun dossier toelichten en de juryleden vragen kunnen stellen. Op die manier kan ook gespeeld worden naar verwachtingen en motivatie.
- Onderzoeken of het werken met externe juryleden (uit de pool van 'Iedereen kan zetelen'), of een combinatie intern/extern, haalbaar is en een meerwaarde betekent.
- Het aanvraagformulier uitbreiden met enkele vragen, oa rond hoe meester en leerlingen de onderlinge samenwerking zien, hoe ze zullen omgaan met conflicten, ..

2.3.3 Duurtijd van de trajecten en vervoltrajecten

Vaststellingen

Een traject kan nu van enkele maanden tot maximum twee jaar lopen. Vakmanschap verwerven kost tijd, vaak wordt verwezen naar de '10.000' uur van Richard Sennett in 'The Craftsman'. Heel wat meesters gaven dan ook aan dat een traject van twee jaar niet zal volstaan om het 'vakmanschap' onder de knie te krijgen en polsten al naar mogelijkheden voor financiering voor een vervoltraject. Vervoltrajecten kunnen het doorgeven van vakmanschap verduurzamen, anderzijds betekent dit dat nieuwe aanvragers minder kans maken.

De tijd die nodig is voor het verwerven van het vakmanschap is sterk afhankelijk van bv het niveau van de leerling (starters vs mensen die vervolmaking of specialisatie zoeken), of de aard van het vakmanschap. Voor sommige trajecten blijkt twee jaar soms ook te lang. De samenwerking is intensief, soms ontstaan gaandeweg fricties of er komen andere zaken op het pad van meester of leerling, zaken die veranderen in het privéleven, gezondheidsproblemen, andere professionele kansen die zich aandienen, enzovoorts.

Door de Corona-crisis lagen de meeste trajecten een drietal maanden stil, dit blijkt bij de meesten het traject niet al te zeer te hypothekeren, wat erop kan wijzen dat een korter traject ook succesvol kan zijn

Conclusie

De nodige looptijd van de trajecten is erg wisselend en is afhankelijk van diverse factoren. Enerzijds lijkt twee jaar lijkt een lange periode om de samenwerking steeds vlot te houden, anderzijds zijn er ook nu al meesters die vragen nog een vervoltraject te mogen opzetten. Dit zou echter de kans voor nieuwe trajecten hypothekeren.

Voorstellen

- Looptijd inkorten tot maximaal 18 maanden;

- Meer differentiatie invoeren met verschillende looptijden: kortere kennismakingstrajecten met brede instroommogelijkheid om een bepaald vakmanschap te verkennen, en langdurige trajecten waar meer eisen en voorwaarden zijn
- Vervolgtrajecten mogelijk maken mits voorwaarden (bv best practices delen, soort ‘ambassadeursrol’ opnemen, extra aandacht voor documenteren)

2.3.4 Hoogte van het toegekende bedrag

Vaststellingen

Een beurs bedraagt nu maximum 2.000 euro per maand. Aangezien het om een beurs gaat en niet om een projectsubsidie, maakt een gedetailleerde begroting geen deel uit van het aanvraagdossier en dus ook niet van de beoordelingsprocedure.

Om te kunnen inschatten of de aanvraag goed doordacht is, wordt wel een summier indicatieve kostenraming gevraagd, maar achteraf dienen de begunstigden geen eindafrekening in te sturen. De beurs is immers bedoeld als een ‘rugzakje’, een incentive om het traject aan te gaan, waarbij meester en leerlingen de beurs kunnen aanwenden voor gemaakte werkingskosten (bv materiaal, huur atelier, ...) om studiereizen te bekostigen maar ook ter compensatie van de tijd die ze investeren in het traject waardoor ze bv als zelfstandige minder betaalde opdrachten aannemen.

Conclusie

Meesters en leerlingen gaven aan tevreden te zijn met de toegekende beurs. Het totaal bedrag van 48.000 euro is echter wel vrij hoog en de verantwoording eerder beperkt. Een betere financiële planning bij aanvang van het traject zou de aanvragen versterken en soms ook latere onderlinge discussies kunnen vermijden.

Voorstellen

- Geen bedragen per maand vermelden, maar werken met forfaitaire bedragen: een bedrag per maand geeft soms de verkeerde perceptie dat het om een ‘loon’ gaat, waardoor sommige begunstigden problemen ondervinden met bv de RVA indien zij ook werkloosheidsuitkering krijgen (zie 2.5)
- Differentiatie in toegekende beursbedragen mogelijk maken (cfr differentiatie in de looptijd zie 2.3.3.) en werken naar analogie van het kunstendecreet.

2.3.5 Uitbetaling

Vaststelling

De begunstigden verklaren in de aanvraag zelf hoe ze de beurs wensen te verdelen over de meester en de leerling(en). Per traject zijn er dan ook meerdere begunstigden die elk afzonderlijk worden uitbetaald.

De beurs wordt uitbetaald via een voorschot van 80% bij de start van het traject en een saldo van 20% bij het indienen van het eindverslag. Het voorschot betekent voor de meeste trajecten een grote som geld die wordt gestort, dit is niet voor alle begunstigden even eenvoudig. Vooral bij trajecten die onderweg stopgezet worden, en al zeker kort na de start van het traject, moeten soms grote bedragen teruggevorderd worden.

//

Voorstel

- minder voorschot uitbetalen, uitbetalen in meerdere schijven zodat geen al te grote bedragen teruggevorderd moeten worden

2.3.6 Stopzetting trajecten

Vastelling

Het lopende reglement voorziet geen procedure voor de stopzetting van de trajecten. Intussen zijn 3 trajecten stopgezet op vraag van één van de betrokkenen. Telkens ging het om strubbelingen tussen meester en leerling (zakelijke conflicten, andere verwachtingen, ..). Ook zijn er enkele trajecten waar één van de leerlingen uit het traject stapte (privé-redenen of andere professionele opportuniteiten), maar waar het traject toch nog kan doorgaan omdat er nog minstens één andere leerling actief blijft

In de stopgezette trajecten of in de trajecten waar één iemand uitstapt, vordert de administratie een deel van het voorschot terug (met name het deel dat betrekking heeft op de niet-gepresteerde maanden van het traject), soms ontstaan hierbij discussies met de betrokken meesters en leerlingen.

Conclusie

Een duidelijke procedure voor stopzetting is noodzakelijk. Aangezien het hier om een samenwerking tussen meerdere partijen gaat, die over langere termijn loopt, moet er rekening mee gehouden worden dat het ook kan mislopen.

Het uitbetaalde voorschot (80% van het subsidiebedrag) is hoog, waardoor een terugvordering van onrechtmatig uitbetaalde voorschotten een grote impact kan hebben op de begunstigde.

Voorstellen

- procedure voor stopzetting beschrijven in het reglement en hierover duidelijk communiceren via de verschillende communicatiekanalen
- Voorschot in verschillende schijven uitbetalen, zodat geen al te grote bedragen teruggevorderd moeten worden bij eventuele stopzetting

2.4 KWALITEIT VAN DE GESUBSIDIEERDE TRAJECTEN, COMMUNICATIE EN KENNISDELING

2.4.1 Relatie tussen meester en leerling

Vaststellingen

Aangezien het traject gericht is op de samenwerking tussen twee of meerdere mensen is de relatie tussen hen van groot belang. Uit de plaatsbezoeken blijkt dat het een grote meerwaarde vormde, indien meester en leerling elkaar al kenden van voor het traject of indien zij de tijd namen, al dan niet ondersteund door een begeleidende organisatie, om de wederzijdse verwachtingen goed na te gaan.

////////////////////////////////////

uitdagingen stelt (veel mensen zien op één of meerdere dagen) en dat een mondelinge presentatie niet voor elke ambachtsman/-vrouw evident is

- Eventueel als onderdeel bij het dossier een samenwerkingsovereenkomst voorzien tussen alle partijen met duidelijke afspraken rond zaken waar we het nu soms zien misgaan
- Voorzien in coaching door begeleidende organisaties, of een soort van collega-groep waar mensen regelmatig samenkomen en problemen al vrij vroeg besproken en opgevolgd kunnen worden

2.4.2 Innovatie en duurzaamheid

Vaststellingen:

Uit de plaatsbezoeken blijkt dat er in een aantal trajecten niet louter kennis en vaardigheden overgedragen worden, maar dat er ook een innovatieve component aanwezig is waarbij meester en leerling samen nieuwe zaken uitproberen en er iets nieuws ontstaat. Een mooi voorbeeld hiervan is het traject rond het maken van poppen voor het figurentheater. Hier bracht een leerling zijn eigen kennis mee als industrieel vormgever, rond het gebruik van andere materialen die ergonomisch beter zijn, deze werden verwerkt in het maken van de poppen.

Ook voor duurzaamheid is in veel trajecten aandacht, zo is er aandacht voor het gebruik van en de zoektocht naar duurzame materialen, wordt er belang gehecht aan handgemaakte producten, enzovoort.

Voorstellen

- In samenwerking met VLAIO blijven inzetten op innovatie
- Aandacht voor innovatie en duurzaamheid nog sterker laten doorwegen in een volgende aanvraag en
- Best practices verzamelen en ontsluiten

2.4.3 Een waaier aan vormen van kennisoverdracht

Vaststellingen

Meester en leerlingen kozen zelf hoe ze willen samenwerken en hoe ze het traject willen vormgeven. De vooropgestelde leermethode was ook één van de beoordelingscriteria in de aanvraagfase. Sommige meesters hadden pedagogische vaardigheden en waren het gewoon kennis over te brengen via workshops of andere lesvormen, voor anderen was het dan weer nieuw. Op die manier ontstaat een brede waaier aan vormen, waarbij theorie en praktijk een plaats hebben. Soms wordt er een meesterproef gevraagd, zijn er buitenlandse studiebezoeken waar meester en leerling samen op bezoek gaan bij een buitenlandse meester, sommigen gaan heel methodisch te werk volgens de fases in het aanvraagdossier, anderen laten het meer organisch groeien. Soms is er heel klassieke overdracht en in andere trajecten wordt er dan eerder gebruik gemaakt van projectwerk.

Conclusie

De vrijheid om de trajecten op maat vorm te geven wordt benoemd als een grote meerwaarde van deze beurzen. Door de 1 op 1-context kan de leerling van heel nabij gevolgd worden en is er een intensief leerproces. De opleiding vindt vaak plaats in een omgeving waarbinnen een leerling later zelf ook aan de slag zal gaan. De opleiding in een atelier zelf is veel meer inspirerend en efficiënt dan in een klaslokaal. Tijdens de lockdown moest wel snel geschakeld worden naar nieuwe vormen van (online)

////////////////////////////////////

2.4.6 Kennisdeling en onderling contact

Vastellingen

Er is een vraag bij meesters en leerlingen om meer met anderen contact te hebben en meer aan netwerkvorming te doen (bv voor tips rond atelierruime, materialen, ...). Andere interessante thema's zijn de onderlinge samenwerking, het inzetten op documenteren, hoe een businessmodel ontwikkelen, enzovoorts.

In 2019 organiseerde het departement een ontmoetingsdag in het Stripmuseum in Brussel, waar meesters en leerlingen uit de ronde van 2018 kennis konden maken met een aantal trajecten, via presentaties, en ook informeel met elkaar van gedachten konden wisselen, dit was een laagdrempelig initiatief dat erg gesmaakt werd door de aanwezigen en zeker voor herhaling vatbaar is.

Een aantal meesters en leerlingen gaven aan open te staan voor initiatieven die gericht zijn op kennisuitwisseling en ontmoeting, maar enkel indien dit in een informele setting gebeurt. Een officiële studiedag in (het verre) Brussel is voor een aantal de hoogdrempelig.

Conclusie

Er is veel potentieel voor uitwisseling tussen meesters en leerlingen, maar formules moeten doordacht zijn. Deze doelgroep is het niet gewoon om naar studiedagen te komen, er zal gezocht moeten worden naar een aanpak op maat, zowel wat inhoud als aanpak betreft.

Voorstel

- Is samenwerking met de diverse sectorspelers een gepaste aanpak voor kennisdeling en ontmoeting uitwerken, zowel fysiek als online.
- Eventueel werken in kleinere themagroepen om zo in te spelen op specifieke noden.
- Nadenken over een aantal vaste momenten van ontmoeting zoals één gezamenlijke startmoment, tussentijdse momenten in kleinere groepen en een slotmoment.

2.4.7 Communiceren over/zichtbaarheid geven aan de trajecten

Vastellingen

In het aanvraagformulier wordt aan de aanvragers gevraagd hoe ze hun traject zichtbaar zullen maken. De meesten verklaarden dat ze dit zouden doen via immaterieelerfgoed.be, sociale media, blogs, een eigen website, enzovoorts. Het valt echter op dat heel wat meesters en leerlingen niet echt vertrouwd zijn met communicatie. Ze willen hun belofte wel nakomen en hun traject zichtbaar maken naar de buitenwereld maar ze weten vaak niet goed hoe eraan te beginnen. Ook hebben ze soms schrik van negatieve reacties op sociale media en weten ze niet goed hoe daar mee om te gaan.

Organisaties uit de erfgoedsector nemen soms zelf initiatief om een aantal trajecten die ze mee opvolgen zichtbaar te maken via hun website. Erfgoedcel Denderland bracht een aantal trajecten heel mooi in beeld via filmpjes die hier te raadplegen zijn <https://erfgoedceldenderland.be/projecten/meester-leerling-de-ambachten>. Ook enkele trajecten, zoals dit rond broodbakken is erg actief op sociale media met een facebookpagina, 'in de ban van het brood'.

- De titel meester-leerling schept het vermoeden van leiding en toezicht
- Erkenning via nieuwe stageovereenkomst?
- Beurs of projectsubsidie
- Is de beurs belastbaar

De administratie werkte per knelpunten een aantal voorstellen tot remediëring uit.

Knelpunt 1 : De titel meester-leerling schept het vermoeden van leiding en toezicht

De administratie stelt voor om **volgende oplossingen te onderzoeken** en hierover met Cultuurloket te overleggen:

- Naam trajecten aanpassen zodat vermoeden van leiding en toezicht wegvalt
- Duidelijker stellen in de handleiding dat dit vermoeden van leiding en toezicht er niet mag zijn, en dat aanvragers daar best op anticiperen door hun vorm van samenwerken daarop af te stemmen – finaliteit van de trajecten scherper stellen: het zijn 'leertrajecten', geen 'tewerkstellingstrajecten'.

Knelpunt 2 : Erkenning via nieuwe stageovereenkomst?

De administratie stelt voor om **volgende oplossingen te onderzoeken** en hierover met Cultuurloket te overleggen:

- Dit knelpunt uit zich vooral bij beursontvangers die werkloosheidsuitkering ontvangen en/of moeten ingaan op werkaanbiedingen van de VDAB. Uit overleg dat de administratie had met RVA en VDAB bleek inderdaad dat werkzoekenden zich bewust moeten zijn van de problematiek want dat een oplossing waarbij ze èn een beurs krijgen èn in orde zijn met de werkloosheidsreglementering niet mogelijk is op basis van de huidige wetgeving. Er is namelijk geen sprake van een stage-overeenkomst en het lijkt er in de eerste plaats op dat de tewerkstellingskansen van de werkzoekende niet afdoende verhoogd worden door dit traject, gelet op het beperkt aantal vacatures en het feit dat het in de meeste gevallen niet zal gaan om een knelpuntberoep. Het traject zal dus in vele gevallen niet passend zijn in het traject naar werk van de werkzoekende. Indien de werkzoekende het traject toch aanvat zonder vrijstelling zal deze beschikbaar moeten zijn voor de arbeidsmarkt, met andere woorden: zelf actief op zoek gaan naar werk, ingaan op een passende werkaanbiedingen of opleidingen, ingaan op afspraken bij VDAB,...
- Op korte termijn zal het erop aankomen aanvragers goed te informeren en mensen die werkloos zijn of verwachten dit te kunnen worden, goed de huidige gevolgen te schetsen
- Geen bedrag per maand meer vermelden – dit wordt door betrokken instanties geïnterpreteerd als een soort van 'uitkering', omdat in de aanvraag een bedrag per maand wordt voorzien
- Er is de optie 'springplank naar zelfstandige', maar dat kan maar voor maximaal 12 maanden, waarna men ofwel een zelfstandige hoofdactiviteit aanvat ofwel men opnieuw werkloosheidsuitkeringen aanvraagt dus de termijn loopt niet gelijk. Wel kunnen aanvragers daarop gewezen worden en kunnen ze hun beurstraject daarop afstemmen. Ook biedt VDAB werkzoekenden met ondernemersambities begeleiding aan in functie van het opstarten van een zelfstandige hoofdactiviteit. Uit contacten die de administratie had met VDAB, bleek dat dit deels

3 ALGEMENE CONCLUSIE

Van bij de start van de trajecten rond het doorgeven van vakmanschap via een meester leerling traject werd er met vele partners op het terrein in overleg gegaan en werd gaandeweg heel wat info verzameld over deze trajecten, de voordelen maar ook de mogelijke knelpunten konden zo in kaart worden gebracht. Tijdens de evaluatiefase werd naast gesprekken met diverse sectorspelers, betrokkenen in eigen en andere administraties, ook gepeild naar de mening van de meesters en leerlingen zelf. Dit levert een goed onderbouwde evaluatie op, op basis waarvan ook meteen enkele pistes voor de toekomst uitgewerkt kunnen worden, want dat er een toekomst is voor het verder ondersteunen en borgen van vakmanschap dat is de voorbije maanden erg duidelijk geworden.

Op basis van de afgelegde evaluatie wordt dan ook voorgesteld om zeker nog éénmaal een oproep te lanceren voor nieuwe trajecten op basis van een enigszins aangepast reglement. Zo moet er voldoende aandacht zijn voor de engagementen van de diverse partijen, moeten verwachtingen van bij de start op elkaar worden afgestemd en moet het voor aanvragers duidelijk zijn bij wie ze terecht kunnen voor ondersteuning.

Aandacht voor samenwerking met en begeleiding door expertisecentra is een belangrijk aandachtspunt, alsook de communicatie over de trajecten en de documentering van het vakmanschap. Ook hiervoor moet met stakeholders op het terrein verder worden samengewerkt.

Verder worden aanpassingen voorgesteld aan de maximale looptijd van de trajecten, de hoogte van het beursbedrag en de uitbetalingsmodaliteiten. Een voldoende zakelijke onderbouwing van het traject lijkt aangewezen en een exitstrategie in noodgevallen moet van bij de start duidelijk zijn.

Tegelijkertijd werd er tijdens de diverse gesprekken in het kader van deze evaluatie meermaals op aangedrongen om werk te maken van een structurele verankering van de ondersteuning voor vakmanschap en het doorgeven hiervan in het Vlaams erfgoedbeleid. Diverse pistes hiertoe zullen dan ook verder onderzocht worden.

BIJLAGEN

- Bijlage 1: interviewleidraad plaatsbezoeken
- Bijlage 2: evaluatienota Cultuurloket